

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 14. V Ljubljani, 31. julija 1893. Leto X.

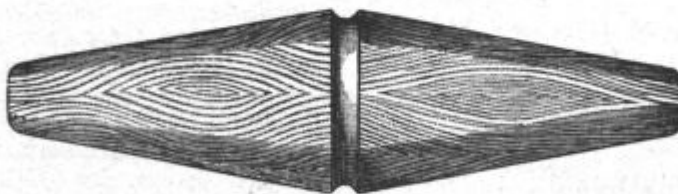
Obseg: Vezanje sena. — Krmljenje žaganja. — Kak dolgo živé bučele. — Razmere gorenjskih kmetov okolo l. 1500. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Vezanje sena.

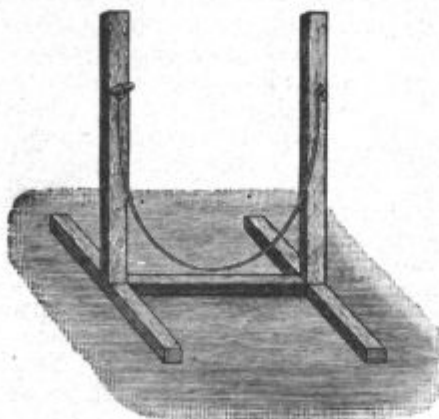
Neobhodno potrebno delo za pridnega in red ljubčega kmetovalca je povezanje mrve v déleže, oziroma v snope določene teže. Če kmetovalec ne poveže sena, poklada ga živalim po priliki, in tako ga dobe živali po preveč, ali pa po premalo. Tudi se lahko zgodi, da spomladi zmanjka krme, predno je narastla nova, ker kmetovalec ne ve, pri čem da je. Seveda je potem sitno; živali stradajo ali pa jih je treba nekaj prodati — pod nič. Če ima pa kmetovalec denar, dokupi lahko krme, ali drago jo mora plačati.

Iz tega se razvidi, da mora vsak skrben kmetovalec dolga krmila povezati v deleže — navadno po 5 kg. Snopi se lahko vežejo s povresli ali pa z žico (tudi stara ograjna žica je dobra). Kovač naredi zanj, kakeršno kaže podoba 34. Na enem konci pritrđi klin (norec — glej tudi pod. 35.), na drugem pa naredi kavelj. Da se na zanjke lahko nadevleje seno, pritrđi se na stojalo, kakeršno kaže potoba 36. Kadar je v zanjki dosti

sena, vzame se s stojala, stisne se in spne. Na ta način se seno veže lahko, hitro, enakomerno in trdno.

Podoba 35.

Podoba 36.

Podoba 34.

Krmljenje žaganja.

Veliko pomankanje krme, ki se čuti po celi srednji Evropi, sili nas k premišljevanju, kako naj ravnamo, da bomo shajali čez bodočo zimo s pridelano krmo. Pri tem premišljevanji pridemo na razne tvarine, ki so cene in kateri bi utegnile nadomestiti običajna krmila. Taka tvarina je tudi žaganje, in ker tudi pri nas manjka krme ter se je gotovo nadejati, zlasti konec zime, hudega pomanjkanja krme, zato prijavimo članek o krmljenji z žaganjem, ki ga je objavila pred kratkim berlinska „Deutsche Landwirtschaftliche Presse“. Ta list piše:

Na Nemškem je bila pred dvanajstimi leti tako slaba letina, da so gospodarji morali seči po nenavadnih nadomestilih za krmo, če so hoteli živino ohraniti čez zimo. Oskrbnik grajščine Grese na Meklenburškem, J.

Jordan, je bil tudi v veliki zadregi zastran krme, ker je pridelal malo slame in še manj sena. Imel je res dovolj drozge, ki ostane pri kuhanji špirita iz krompirja, a ta drozga se s pridom krmi le v zvezi z zadostno množino suhih krmil, t. j. slame in sena, katerih mu je pa ravno zelo primanjvalo. Oskrbnik Jordan si zmisli, da bi nadomestil del suhe krme z žaganjem. O tem poskusu poroča nastopno:

Za poskušnjo sem poslal po voz žaganja, katerega sem presejal ter tako iz njega odstranil vse večje kose lesa. Nekoliko presejanega žaganja sem pomešal med drozgo, in ker jo je živina rada povžila, povečal sem dodatek žaganja in slednjič sem celó pokladal suho žaganje pomešano z repo.

Poskus je uspel vrlo dobro; živina je rada jedla žaganje, pomešano z drozgo ali z repo, in šel sem tako daleč, da sem pokladal vsaki živali po 3 kg žaganja na dan. Krave so bile povprečno po 400 kg težke. Pri tej množini žaganja sem tudi ostal; živina pa je ostala rejena in celo zimo zdrava.

Krmljenje z navedeno množino žaganja se je obdržalo celo zimo, t. j. od novembra 1881. do srede maja 1882. l., z enakim uspehom. Tudi sosednji gospodarji so nas posnemali vsled ugodnih uspehov in so krmili žaganje.

Omenjam, da smo krmili le borovo in smrekovo žaganje, in sicer suho ter nepokvarjeno.

Ugodni vpliv, ki ga je imelo žaganje, bodi glede zdravja ali dobre molže, pripisujem eteričnim, oziroma smolnatim oljem v žaganji, ki so prebavljanje pospeševala nekako tako, kakor tolišče v slami in senu. Na vsak način sem pa prepričan, da je ob času pomanjkanja krme žaganje prav dobro nadomestilo za en del slame, oziroma sena.

Tudi pri nas ne bo škodilo narediti s krmljenjem žaganja poskušnje povsod tam, koder primanjkuje krme. Po izkušnjah, katere so naredili v Tharandu, sme se pokrmiti na vsakih 100 kgr. žive teže do 70 dekagramov žaganja na dan. Ako na pr. goved tehta 500 kgr. sme dobiti 5×70 dekagramov, t. j. $3\frac{1}{2}$ kgr. žaganja. Pri nas kaže mešati žaganje z repo, krompirjem, jabolki, pomijami i. t. d.

Kak dolgo živé bučele.

Matica živi najdalj 3 do 4 leta. Pa bolje storiš če ne trpiš starejših, nego triletne, ker jim rodovitnost za zalego delavk peša od leta do leta.

Trotje živé celo kratko, od spomladi do avgusta. Le v panjih, kateri nimajo matice, ostanejo dalj časa. Takih panjev pa zveden bučelar ne trpi v svojem bučelnjaku, ampak jih navezne drugim kot naklado.

Življenje delavk se pa ne da določiti natanko. One žive tako dolgo, dokler ne obnemorejo, si ne poškodejejo kril, ali pa jih ne ugonobe sovražne živali ali slabo vreme.

Čim več delajo delavke pri dobri paši, tem prej obnemorejo. Tedaj pa tudi v enem tednu naberejo več strdi, kakor pri slabi paši v več mesecih. Najbolj si poškodejejo krila, če gredo na lež ali plevel v belem žitu.

Največ bučel pokonča ploha, ki naglo pridrvi. Mnogo jih pomrje tudi spomladi, če oblaki naglo zakrijejo sonce in bučele odrevene, pa tudi po zimi pri odjužnem vremenu v odprtih bučelnjakih. Veliko jih pokončajo tudi tice, katere žive od žuželk.

Najdalj žive bučele, katere so se izplodile po jesenski paši. Te prihranijo svoje moči do spomladne paše in žive do devet mesecev.

V panjih, ki nimajo matice, bi bučele živele lahko še dalj, ker ne potratijo toliko svojih moči, ali kmalu jih zasledo roparice, oropajo jih, bučele pa pomore.

Koliko muh se pokonča dan na dan, vidimo najbolje pri novovsajenem roji. Čeravno je imel do 15 ali 20 tisoč bučel, v treh tednih jih je komaj tretjina živih, tako, da ne morejo več obsesti vsega satovja. Čez tri tedne pa pride že mladih bučelic do 20 ali 30 tisoč iz zibeli; kmalu se pomnoži tudi to število in pri dobri paši dá še tisto leto rojev.

Razmere gorenjskih kmetov okolo leta 1500.

Po arhivnih virih spisal Anton Kaspret.

(Dalje.)

Ob istem času so ukrali nekaterim kmetom v Bohinji tudi lovsko pravico. Dvojiti ni, da je cesarski namestnik v Ljubljani izjemno dovolil Studorovcem, ker so stražili ob beneški meji in opravljali važno službo graščini in deže'i, loviti po graščinskih gozdih. To jim je Hartmann pl. Kreyg, dasiravno niso bili njegovi podložniki, prepovedal strogo in pod težko globo. Nató so se kmetje pritožili pri cesarskih poslancih v Rádovljici z nastopnimi besedami: „Gospod Kreyg je po krivici in brez vzroka razdril naše nastave in jih nekega dne razsekal 25, in kjerkoli jih še dandanes iztakne, dá jih razsekati in nam také brani loviti divjačino. Vsakdo okolo nas lovi, mi pa, kraljevi podložniki, ki živimo sredi lovske branjevine, ne bi smeli loviti?“

Bržkone so smeli Studorovci loviti divje koze le takrat, kadar so bivali na planinah, toda menili so, da so dobili to pravico na večne čase. Iz navedene pritožbe vidimo, da so Studorovci in njih sosedje neusmiljeno uporabljali dovoljenje cesarskega namestnika. Zalezovali so divjad z vsemi tedaj rabnimi lovili, kakor s pastmi, nastavami, vrvmi, mrežami in skopci ter polovili več, nego se je spodobilo. Ko je to zvedel deželni knez, ukazal je Hartmannu pl. Kreygu, naj prav marno varuje divjačino v bleškem in rádovljiškem lovišči in razdira in razsekuje vse pasti in nastave. Takisto je ukazal cesarski višji lovec, Kristof Regenbogen, ki je nekoliko pozneje prišel v Rádovljico. Bleški graščák je le ravnal po svoji dolžnosti, da je vsem kmetom strogo prepovedal loviti. V zmislu cesarskega povelja so ukrenili tudi poslanci, da morajo kmetje opustiti visoki lov. Nató so se Bohinjci udali in v veliki in obsežni pritožbi 1515. leta ne omejnajo dalje visokega lova.

Bolj nego prepoved lova in ribarstva so bila gorenjskim kmetom na škodo druga graščinska novotarstva.

V nekdanjih časih so imeli pravico do planinskih pašnikov vlastelini. Graščáci, ki jih niso uživali samí, dajali so jih svojim podložnikom za denar ali pridelke (sir) v najem. Vsak zemlják bleške in rádovljiške graščine je imel ali svojo planino ali delež občinske planine ali občinskega pašnika. Nekateri kmetje, pripadajoči rádovljiški graščini, imeli so še ta priboljšek, da niso za uživanje planinskih pašnikov iz vzrokov nam neznanih plačevali nobenega davka. Vsaj Gorjanci nas zgotavljajo, da so bile za celjskih grofov planine Krma, Klek, Kranjska Dolina, Jastrebitica, Lipanica in Kozjak proste vsakega davka. Šele ko so izmrli celjski grofje, naložila sta Andrej in Jurij pl. Kreyg, ki sta imela v zastavi rá-

dovljiško graščino, rečenim planinam davke v prid bleške graščine. Da bi se kolikor mōči ukoristil pri teh planinah, spojenih z bleškim posestvom, oddal jih je Jurij pl. Kreyg največ ponujajočim in ne najbližjim kmetom. Gorjancem je vzel planino Krmo in jo dal v najem odležnejšima srenjama Zasep in Mužje. „Nam se godi“, pritožili so se natō Gorjanci, „velika krivica, zakaj Zasp-ljanje in Mužjanje gonijo svojo živino že ob Rešnjem Telesi na planine preko naših pašnikov in krčevin, ležečih v Rádovni, od katerih posebe plačujemo davek v Rádovljici. Istotakō gonijo že na sv. Lovrenca dan živino s planin in popašajo naše travnike in laze. Tudi se vozijo ob rečenem času skoro vsako nedeljo in vsak praznik na planine po sir in maslo, polegajo na naših senožetih in novinah ter jih popašajo z volmī in konji. Zatō prosimo prav ponižno, naj se jim to prepovē, in naj se navedene planine prepustē nam Gorjancem, da ne bomo imeli vedno toliko škode; in zatō hočemo radovoljno plačevati užitnino tistemu, kateremu grē po pravici, ali cesarskemu Veličanstvu ali pa bleški graščini.“

Takisto je bilo s planinico Ograd; tudi ta na vojvodski zemlji ležeči pašnik je spojil Jurij pl. Kreyg s posestvom bleške graščine ter ga potem dal v najemščino Sinhardu Drolu v Mužjah za 70 šilingov. Hartmann pl. Kreyg sicer trdi, da ni res, kakor so povedali Gorjanci ter se sklicuje na stare rádovljiške urbarje, v katerih so zaznamenovani vsi davki, dohodki in vse užitnine, samō gōri omenjeni pašniki ne. Toda baš to kaže, da se ni od imenovanih pašnikov plačeval noben davek. Ako je izjava Gorjancev verodostojna — in vzroka nimamo, da bi dvojili o nje verjetnosti — tedaj sta Andrej in Jurij Kreyg ob času, ko sta imela zajedno v zakupu bleško in rádovljiško graščino, rečene planine podvrgla davku in naložila dotičnim užitalcem dolžnost, plačevati davek v bližnji Bled namesto v odležnejšo Rádovljico. Navzlic temu je vzela graščina v zadnjem desetletji XV. veka Gorjancem imenovane planine ter jih prepustila Zasp-ljanom in Mužjanom, ker so ti obljubili dajati večjo užitnino. Samō to so dosegli Gorjanci, da so obljubili novi užitanci povrniti škodo, katero jim dela živina, kadar jo gonijo na planine in s planin.

Nadalje so nastali prepiri, ker so porabljali planinska pota in steze. Rádovljiški kmetje so tožili cesarskim svetovalcem, da jim Kreygovi hlapci branijo, goniti drobnico po navadnih planinskih stezah na Laško; zaradi tega jo morajo goniti čez drn in stern in po nenavadnih nevarnih gonjah, in zategadelj jim vsako leto ohromī in pogine veliko živine. V tem slučaju je bila prepōved graščakova osnovana prav takō, kakor pritožba kmetov. Kadar so rádovljiški kmetje in njih sosedje gonili drobnico na Laško, krenili so v Bohinjsko dolino in odtod na Laško po sila težavnih gorskih potih, ki držē iz imenovane kotline na Bovec, Tolmin in Čedad. Po tisoč in še več drobnite so gnali večkrat na leto in teptali ob potih in stezah ležeče travnike in sosedna polja. Posebno veliko škode so imeli obrnski tlačanje (Obrne), ker so rádovljiški kmetje baš v tem času, ko so bile njih senožeti v najlepšem cvetu, gonili cele tolpe ovāc in koz sredi njih travnikov, dasiravno so bila spodi in zgōri še druga stegna.

Ti prepiri so še celō zanimivi v drugem oziru; zakaj pričajo nam, da so bili gorenjski kmetje takrat imoviti in da so zajemali svoje premoženje posebno iz živinarstva, ki je še dandanes prva podlaga njih blaginji. Drugi dokaz temu je pritožba, katero so podali kmetje proti drugemu povelju bleškega graščaka.

Skozi ves srednji vek so prihajali Langobardom in

oglejskim patrijarhom podložni laški pastirji polēti s svojim blagom v slovenske gorē, kjer so rasle blagodišeče planinske trave. Lahi so gonili celō na Črno prst in še dalje na bohinjko stran svoje čede v planine. Ti so prvi začeli slaviti planine in Slovence učiti sirarstva. Da je začetek našega planinarstva italijanskega izvira, vidi se iz tega, da imajo mlekarske mere romanska imena, in tudi nekatera najstarejše planine se nazivljejo italijanski (na pr. Kašina pod Krnom od italijanskega cascina = sirarnica, pristava). Da bi tudi planine kolikor mōči nesle visok dobiček, dajale so se namesto domačim podložnikom tujcem v najem in uživanje. Takō je oddala graščina brez ozira na domačine planino „Pri jezeru“ (blizu bohinjskega jezera), ki je pripadala z gōrenjo polovico rádovljiški graščini, s spodnjo pa bleški, brez ozira na domačine tolminskim pastirjem. Ko so ti svojo živino prignali in postavili na planino, poslal je Hartmann pl. Kreyg svoje hlapce, ki so jih baje zategadelj, ker so se krivično polastili spodnje polovice, izgnali in čedadске pastirje ustavili, ker so obljubili plačevati večjo desetino. Po Kreygovih hlapcih ustavljeni Lahi so vzeli rádovljiškim kmetom Bohinjsko planino, za katero so že delj časa plačevali desetino in še nekaj glav živine, rekoč: „Kreygov upravnik nam je ukazal to.“

Iz tega vidimo, da so graščaki iz dobičkaželjnosti in proti obstoječemu fevdnemu redu dajali tujcem prednost in pri tem še motili domačine v posesti; sevēda je moralo takšno postopanje vznemirjati kmete.

(Konec prihodnjič.)

Razne reči.

— **Prasičji gnoj**, ki je mrzel in moker, nima najmanjše vrednosti za zelenjavo; za peščena tla je pa jako dober, če se pomeša s kozjim gnojem. Najboljše je pa, če se tak gnoj podela v kompost.

— **Mešana setev iz ovsā in ječmena** se na slabi zemlji navadno bolje obnese, nego sam ječmen ali pa sam oves. Najbolje je, če se vzame 19 kilogramov ovsā in 60 kilogramov ječmena za hektar. Za tako mešano setev so pa le zgodnje vrste ovsā in se tudi pri žetvi ne čaka, da bi oves popolnoma dozorel.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 135. Imam senožet, katero sem spomladi prevlekel z brano in sploh osnažil od grmovja i. t. d. Jeseni bom nadaljeval to delo in dobil bom zelo veliko mahu, grmovja itd. Vse to bom pomešal s prstjo in naredil kompost. Kaj naj denem vmes, da bo vse to hitreje segnulo? Katero travo naj spomladi sejem na gola mesta? Rad bi to senožet na enem mestu tudi nekoliko dreniral; kako naj to naredim? (L. Š. v N. v.)

Odgovor: Kompostni kup se mora na leto dvakrat do trikrat prekopati in z gnojnico polivati, potem pa vse tvarine hitro sprstene. V dveh letih mora biti kompost goden. Vejevje razpada pa vendar počasi, zato bi Vam priporočili raje sežgati je, pepel pa vreči na kompost. Vprašanje je tudi, če ne bo umneje porabiti mah za steljo, saj v gospodarstvu najdete vedno dovolj reči, iz katerih morete delati kompost. Hlevski gnoj, v katerem je mah, je pa tudi dober gnoj za senožeti, to je, če Vam gnoja sploh preostaja od njiv; drugače pa vozite na senožeti raje gnojnico. Katero travno zmes bode te sejali, to zavisi od zemlje in opozorimo Vas na članek „Pride-lovanje krme na ujivah“ v lanskem letniku „Kmetovalca“.

koder so te zmesi objavljene. Drenirati morete prav ceno kos svoje senožeti s podzemeljskimi jarki, katere napolnite s kamenjem in potem zaspete s prstjo. Voda se potem odteka med tem kamenjem, ki je tako zloženo, da je vmes veliko praznih prostorov, ali če mogoče prav pravcati rodi.

Vprašanje 136. Imam konja, kateremu gnije na vseh štirih nogah kopitna strela. Kakšen pomoček je zoper to? (J. M. v I. na Koroškem)

Odgovor: Konju gnije strela za to, ker neprenehoma stoji v hlevu v scalnici, oziroma v mokrem gnoji. Predno pa začnete konja zdraviti, preskrbite mu suho stališče. Gniloba kopitne strele je ozdravljiva, toda opasna. Če je ne zdravite pravočasno in pravilno, lahko pridete ob konja; zato Vam svetujemo poklicati živinozdravnika. Zdravilo proti strelni gnilobi je zmes od stolčnega žganega galuna in modre galice (bakrenega vitrijola). Kako se ta bolezen zdravi, je obširno popisano v knjigi dr. Jan. Bleiweisa „Nauk, kako ozdravljati kopitne bolezni“.

Vprašanje 137. Dobil sem kravo, ki ima na enem sescu več velikih bradavic, po drugih pa uže več majhnih. Ker se bo kmalu oteletila, rad bi ji poprej odpravil bradavice. Kako naj to učinim? (Fr. P. v Z)

Odgovor: Veče bradavice, t. j. zlasti take, ki vise na peclji, se najhitreje odpravijo s podvezanjem z močno nitko, najbolje s posmoleno čevljarsko dreto. Druge bradavice se izžgó s kako jedko rečjo, na pr. s solitarjevokislím srebrom (peklenkim kamenjem). Opozorimo Vas, da je sedaj dognano, da so bradavice nalezljive, oziroma prenesljive. Bradavičasto kravo je treba mlesti zadnjo in po molži naj si dekla dobro umije roki.

Vprašanje 138. Mlademu žrebetu je stopila kobila na sprednje koleno ter je močno ranila. Z domačimi zdravili sem nogo zacelil, a ostala je oteklina, ki se ne da odpraviti. Kaj naj naredim, da odpravim oteklino? (J. B. v J. na Koroškem.)

Odgovor: Na Vaše vprašanje Vam ne moremo prav nič odgovoriti, ker ne poveste kakšna je oteklina, vroča ali mrzla, mehka ali trda, boleča ali neobčutna i. t. d. Sploh bi morali vedeti, s čim in kako ste zdravili rano. Zdi se nam, da niste ozdravili noge z domačimi zdravili, ampak jo le „zapacali“. Priporočimo Vam, obrnite se prav precej, dokler je še čas, na kakšnega skušenega živinozdravnika.

Vprašanje 139. Jaz mislim napraviti strelvod, kateri naj varuje celo, 10 hiš obsegajočo in na hribu ležečo vas. Ali svetujeto to, oziroma, ali bi bilo uspešno? Kako se naredi tak strelvod, da ni predrag, in kje se dobi? (M. T. v Pr.)

Odgovor: Strelvod je vsakako gotova obramba proti strelji, a le, če je prav narejen. Napačna je pa misel, da strelvod varuje daleč na okrog. Izkušnja uči, da so zavarovani po strelvodu le tisti predmeti, ki leže nekako polovico tako daleč proč od strelvoda, kolikor je strelvod visok. Ako je na pr. strelvod 20 m visok, potem so varni pred streljo vsi predmeti, ki leže do 10 m od strelvoda. Dandanes so strelvodni zelo izboljšani, izumljeni so na pr. srkalniki za streljo i. t. d. Po našem mnenju utegne Vaša vas ceneje izhajati, če naredi več bolj priprostitih in nižjih strelvodov, kakor samo enega prav visokega. Napravo strelvoda je najbolje prepustiti veščaku, kakršen je na pr. ključar Rebek v Ljubljani, katerega Vam toplo priporočimo.

Vprašanje 140. Imam leto staro svinjo, ki je sicer bila pri mrjasci, a ni sprejela. Ker je sedaj prepozno, nočem je več goniti, dasi se vedno buka. Svetujte mi kako sredstvo, da preprečim bukanje, ne da bi škodoval svinji na zdravju. Rezati je ne morem dati, ker tu ni rezarjev. (A. Ž. na L.)

Odgovor: Težko je svetovati v ta namen pravo sredstvo, ker zanesljiva je le skopitev. Izmed znotraj delujočih sredstev je le kafra, ki zadržuje spolni nagon. Čuli in brali

smo uže večkrat, da se uduši popolnoma spolni nagon pri psicah, kobilah in drugih živalih, če se vdenejo v maternico primerne kroglice na pr. psicam dve ali tri debele šibre, kobilam steklene kroglice, kakešne imajo otroci za igračo; te kroglice neki ostanejo v maternici. Če je res kaj na tem, nam ni znano. Pred šibrami bi pa svarili ker je nevarnost, da se otruje kri po svinčenih spojinah.

Vprašanje 141. V Braniški dolini so letos pokvarjene vse breskve, in sicer od nekkih zelenih ušic. Drevje ima listje vse zgrbančeno in prevlečeno z neko sladko roso ter je polno ušic. Mi imenujemo tako drevje mešičevo. Nekateri so škropili drevje z galico, kar pa nič ni pomagalo. Koder je listje odpadlo, naredili so se novi poganjki, ki so pa zopet napadeni. Tudi prejšnja leta so bila nekatera drevesa mešičeva, letos so pa vsa od kraja. Ker imamo mi v svoji zavetni dolini veliko breskev nasajenih in se je bati, da se bo širil ta mrčes, prosim nasveta, kako naj v bodoče uspešno zatiramo ušice? (Fl. Č. v Brnici)

Odgovor: Ušice na breskvah so posebna vrsta listnih ušic (breskvina ušica, latinski aphid persicae), ki se zatirajo isto tako, kakor vse druge ušice, katerih je letos povsod čuda veliko. Najzanesljivejše in gotovo sredstvo je tobakova voda. Če ni drevje preveliko je najbolje vršičke pomakati v tobakovo vodo, ki se nosi s seboj v kaki plitvi skledi. Vršiček naj bo nekaj sekund pod vodo ter naj se v vodi otresa, da pride vsaka ušica gotovo v dotiko z vodo. Ker so ušice le na novih poganjkih to delo ni tako zamudno in težavno, kakor bi se utegnilo misliti. Tudi se pri tem načinu porabi le malo tobakove vode. Če je pa drevje veliko, potem je treba seveda škropiti in sicer močno, da pride voda v zavito listje. Ker ob škropljenju ni moč vseh ušic z vodo zadeti, je potrebno škropljenje ponoviti in sicer dvakrat ali še večkrat. Tobakova voda se naredi, če se kuha tobak v vodi; voda pa mora biti precej močna. Najceneje pridete do take vode, če pridno zbirate čike, zlasti od viržink. Ako pa rabite veliko take vode — in pri Vas je tako — potem bi pa prišlo predrago kupavati tobak za kuho in tudi premalo čikov bodete imeli, zato Vam priporočamo, obrnite se s prošnjo na „K. k General-direction der Tabackregie in Wien IX., Weisengasse“, da se Vam nakaže iz ljubljanske tobačne tovarne izveček viržinskega tobaka (Virginier Tabak-Extract). Kilogram menda stoji 50 kr. in se more razredčiti s 40 do 50 litri vode. Prošnjo je kolkovati s 50 kr. ter ji dodati licenco za dobavo strupa, katero naredi Vaše okrajno glavarstvo. Licenca naj se glasi na ime ter naj ima zapisano množino izvlečka ter namen porabe.

Gospodarske novice.

* † **Gosp. Julij Rozina**, posestnik in trgovec v Pudobu ter član naše družbe, je umrl 16. t. m. Naj počiva v miru!

* **Premembe pri cesarskih žrebcih na Kranjskem.** Na predlog samostalnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske je dovolilo c. kr. kmetijsko ministerstvo, da se odstraniti kot za pleme nesposobna žrebea „Prime Minister“, kateri je bil letos nastanjen v Kočevju, in Gidran XXI“, kateri je bil letos v Kosezah. — Žrebci Dualist II, Conversano I. in Gidran XXII. se predstavijo iz Primorskega na Kranjsko.

* **Izpitni na družbeni podkovski šoli.** Dne 26. in 27. junija t. l. vršile so se na tukajšnji podkovski šoli običajne skušnje za kovače brez šole in za učence podkovske šole. Izpraševalni komisiji predsedoval je vodja podkovske šole, dr. K. vit. Bleiweis-Trsteniški, izpraševalca bila sta c. kr. okrajni živinozdravnik Artur Folakovski in učitelj E. Šlegel. Kovačev brez šole je bilo sedem, 5 iz Kranjske, dva sta bila štajarska slovenca. Izpit prestali so z zadostnim uspehom le 4 kovači, 3 ga pa morajo ponavljati, ker so bili teoretično, kakor tudi

praktično premalo izvežbani. Učencev podkovske šole bilo je osem, vsi iz Kranjske, vsi imeli so tudi podpore. Izpit iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa napravili so vsi povoljno; bili so teoretično in praktično dobro izvežbani.

* **Razstava v Madridu 1. 1894.** Vis. c. kr. trgovinskemu ministerstvu je iz Madrida došlo poročilo, da prihodnje leto priredi D. Edvard Greiner tamkaj mednarodno industrijsko razstavo v palači za lepe umetnosti. Poleg drugega se bodo razstavili tudi pridelki in izdelki rudarstva, gozdarstva in kmetijstva, potem pomočki za kmetijstvo, kmetijska statistika, vse, kar se tiče kmetijskega pouka, dalje vrtinarstvo in vinsvo, pa tudi vodne živali, koristne in škodljive žuželke, zbirke i. t. d. Kdor se razstave želi udeležiti, naznani naj to vsaj do 15. avgusta t. l. c. kr. kmetijski družbi kranjski. Razstava bo trajala od dne 1. aprila, pa do dne 31. oktobra 1894. l.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Posnetek iz zapisnika družbenega občnega zbora dne 8. junija 1893.

(Dalje.)

Podružnica na Vačah predlaga: «Kmetijska družba naj skuša pridobiti živinozdravniškimi pomočnikom večjo samostalnost. Po razjasnilih odbornika in c. kr. okrajnega živinozdravnika gosp. Folakovskega ter družbenega tajnika Pirca za sedaj v ti zadevi ni upati uspeha; nasprotno, po načelih ministerstva morejo opravljati živinozdravniško službo le diplomovani živinozdravniki, nikakor pa ne živinozdravniški pomočniki. Da, celo na to se deluje, da bodo tudi živinozdravniki imeli večjo naobrazbo. Po teh razjasnilih preide občni zbor čez ta predlog na dnevni red.

Glede predloga tuhinjske podružnice: Zakon, zadevajoč konjače, naj se predrugači na korist kmetovalcem, se vsled razjasnila gosp. Folakovskega sklene storiti primerne korake, da se to zgodi kmalu, temveč, ker se uže snuje nov zakon.

Podružnice v Loži, na Blokah, v Dobrem Polji, v Kostanjevici in v Hrenovcah predlagajo, da se prirede v dotičnih podružniških pokrajinah premovanja goved. Družbeni tajnik poroča v imenu glavnega odbora, da bodo vsled prejšnjih ukrepov letos premovanja v Dobrem Polji, v Kostanjevici ter v enem sedaj še ne določenem kraju, skupno za podružnici Bloke in Lož. Ker letos morejo biti le tri premovanja, ozirati se bo moči na željo hrenoviške podružnice se le prihodnje leto. Ko je predsednik hrenoviške podružnice, gosp. Kraigher, utemeljeval predlog svoje podružnice ter predlagal, da se priredi v l. 1894. za hrenoviško podružnico premovanje na Razdrtem, kamer lahko pridejo tudi Vipavci, vzelo se je razjasnilo odborovo na znanje ter se je sprejel predlog hrenoviške podružnice.

Podružnica v Hrenovcah predlaga: Glavni odbor naj skuša izposlovati, da se določi čas za licenciranje v dogovoru z županstvi in kmetijskimi podružnicami ter da se dovole naknadne provizoriške licence brez posebnih stroškov. Zastopnik podružnice, gosp. Kraigher, je obširno utemeljil ta predlog, kateremu je tudi pritrdil gosp. Babnik. Družbeni tajnik je pa omenjal, da ima zakon za povzdigo živinoreje sploh mnogo nedostatkov in da ga je zato popraviti iz več ozirov. Predlog se sprejme.

Podružnica novomeška predlaga: Družba naj deluje na to, da se znižajo visoki stroški za licenciranje bikov, kateri znašajo bajé 8000 gold., in naj se za prihranjeni denar raje kupijo dobri biki plemenjaki. Ker je družbeni tajnik razjasnil, da ti stroški niso veliki, temveč

prav zelo majhni, kajti znašajo le okroglo 2.400 gl., tako da pride na kravo, oziroma plemeno junico komaj en cel krajcar, preide občni zbor čez ta predlog na dnevni red.

Podružnica v Št. Vidu predlaga: Glavni odbor naj naredi primerne korake, da se pri prodaji mleka v Ljubljani uvede nova mera, ker je prodaja na staro mero velika škoda za kmetovalce. Po utemeljevanji tega jako umestnega predloga, sprejme ga občni zbor soglasno ter naroči odboru ukreniti vse, kar omogoči njegovo izvršitev.

Predlog kočevske podružnice: Ob prihodnjem določevanju krajev za konjska premovanja se je ozirati tudi na Kočevje, se ukrene toplo priporočenega izročiti samostalnemu konjerejskemu odseku v čigar delokrog spada.

O predlogu novomeške podružnice, da naj družba deluje na to, da se napravijo v Novem Mestu konjski semnji, občni zbor ne sklepa, ker je to zadeva tamošnjega županstva, ki mora pridobiti pravico za konjske semnje uradnim potom.

Podružnici v Št. Jarneji in v Kostanjevici predlagata: Družba naj se v novič potegne pri vladi za to, da se bo s pomočjo kostanjeviške državne trtnice več storilo za naše vinarstvo in da se bodo trte oddajale ceneje, oziroma brezplačno. Predlog, katerega je utemeljeval predsednik kostanjeviške podružnice, veleč. gosp. župnik Pavlič, sprejel se je soglasno. Isto tako se je sprejel predlog kostanjeviške podružnice, ki slove: Družba naj deluje na to da bodo deželne podpore za nove vinogradne nasade neomejene in da naj znašajo 5 kr. od kvadratnega metra. Tudi naj družba deluje na to, da bo v tečaj za cepljenje trt sprejetih po več učencev, nego do sedaj.

Podružnica novomeška stavi predlog: Družba naj se nekoliko bolj ozira na potrebo vinsčakov pri oddaji galice ter naj preskrbi v bodoče več modre galice, nego letos, kajti zmanjkalo jo je letos polovico. V bodočnosti naj se galica oddaja za ude in tudi neude. Glede tega predloga poroča družbeni tajnik v imenu glavnega odbora tole: Predlog novomeške podružnice je prav za prav razžaljiv za glavni odbor, ker se vidi v njem očitano, da odbor ne vrši svoje naloge. Temu se mora odločno oporekati, ker ravno naša družba stori glede oddaje modre galice toliko, kolikor nobena druga. Tako se na pr. štajarska kmetijska družba, ki ima slične razmere, niti ne briga za oddajo galice. Na Goriškem morajo vinsčaki naročiti galico uže konec zime, jo naprej plačati in sami skrbeti za doposlavev. Zelo podobno je tudi na Dolenjem Avstrijskem. Pri nas pa oddajamo galico ceneje nego drugod, ne zaračunamo zavoja, sami odpošiljamo in plačamo podružnicam celo voznino do sedeža podružnice. Ako so vinsčaki nemarni in ne naroče galice pravočasno, zato družba nič ne more, nje zadene krivda če je ne dobé. Kdor se je zglasil pravočasno, ta je galico tudi dobil, Družba le toliko galice naroči, kolikor vé, da jo bo prodala. Ako galica družbi ostane, leži v nji mrtev denar, kojega obresti družba ne more utrpeti. Družba dobi z oddajo galice vedno več izkušenj in tako bo tudi prihodnje leto skušala ustreči željam udov. Vsled teh razjasnil preide občni zbor čez predlog novomeške podružnice na dnevni red.

(Dalje prihodnjič.)

Razglas

o oddaji plemenih prasičkov jorkširske (velike bele angleške) pasme.

Podpisani odbor oddaja, kakor doslej, tako tudi odslej plemenske mladiče jorkširskega prasičjega plemena pod nastopnimi pogoji:

1.) Prasički se oddajajo po 10 in tudi več tednov stari, in sicer kakeršne starosti so dobiti.

2.) Cena prasičkom je po 3 gold. za vsak mesec starosti, tako da na pr. stoji 10 tednov star prasiček 7 $\frac{1}{2}$ gold. Te cene so za polovico niže, kakor jih plača družba.

3.) Oddajajo se ali sami mrjaščeki, ali pa svinjica z mrjaščekom vred.

4.) Kdor dobi prasiče, se mora zavezati:

- da jih bo obdržal za pleme, dokler bodo sposobni;
- da bo naznanil odboru, kadar jih bo nehal imeti za pleme;
- da bo pripuščal mrjasca tudi k svinjam družih gospodarjev.

Došle prošnje reševal bo odbor po vrsti, kakor dobajajo, in sicer vselej takrat, kadar dobi takih plemenih prasičkov, ki seveda niso vedno in v zadostnem številu na razpolaganje.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 6. julija 1893.

Ivan Murnik s. r.,
predsednik.

Gustav Piro s. r.,
tajnik.

Posnetek iz razglasila

o državnih konjerejskih darilih za kobile in žrebice, ki se bodo l. 1893. delila na Kranjskem.

Na Kranjskem se bodo leta 1893. delila državna darila v srebrnih goldinarjih in v srebrnih svetinjah, kakor tudi priznanjski diplomi:

- za kobile z žrebetom, ki še sesa ali je že odstavljeno;
- za mlade, t. j. tri- do petletne kobile, in
- za eno- ali dveletne žrebice v naslednjih sedmih konkurenčnih postajah;

dné 4. septembra 1893. l. ob 10. uri dopoldne v Lescah,

dné 5. septembra 1893. l. ob 10. uri dopoldne v Kranji,

dné 6. septembra 1893. l. ob 10. uri dopoldne v Kamniku,

za konje noriškega plemena za okrajna glavarstva Radovljica, Kranj, Kamnik,

dné 9. septembra 1893. l. ob 10. uri dopoldne na Vrhniki za mesto Ljubljano in za okrajna glavarstva Ljubljanska okolica, Logatec in Postojna,

dné 7. septembra 1893. l. ob 10. uri dopoldne v Ribnici za okrajno glavarstvo Kočevje,

dné 12. septembra 1893. l. ob 10. uri dopoldne v Trebnjem za okrajni glavarstvi Rudolfovo in Litiya,

dné 11. septembra 1893. l. ob 10. uri dopoldne v Št. Jarneji za okrajni glavarstvi Krško in Črnomelj.

Za delitev daril veljajo naslednje odredbe, katere so se ukrenile po dotičnih ukazilih visokega c. kr. poljedelskega ministerstva z ozirom na razmere te dežele.

1.) V postajah Lesce, Kranj in Kamnik se smejo poganjati za darila samo kobile z žrebetom, mlade kobile in žrebice noriškega plemena, v drugih postajah gled plemena ni nobene omejitve.

3.) Za darila se smejo poganjati kobile z žrebetom žrebčarniškega plemena samo od svojega petega, kobile z žrebetom noriškega plemena od svojega četrtega leta dalje, brez omejitve na najvišjo starost, in to, dokler so zdrave in dobro rejene, imajo svojstvo dobrih plemenskih kobil ter vodijo s seboj lepo žrebe, ki še sesa ali je že odstavljeno.

3.) Darilo se sme priznati kobil samo tedaj, kadar žrebe izvira od državnega ali dopuščenege zasebnega žrebca in je to dokazano z zakonitim spuščalnim listom.

4.) Kobil z žrebetom, ki je bila prejšnja leta že enkrat ali večkrat obdarjena, ni izključena od nadaljne konkurencije.

5.) Za darila se smejo poganjati mlade, t. j. triletne neubrejene in štiriletne ubrejene ali neubrejene kobile žrebčarniškega plemena, kakor tudi triletne ubrejene ali neubrejene kobile nori-

škega plemena; štiriletne kobile noriškega plemena in petletne kobile žrebčarniškega plemena samo pod tem pogojem, če so bile dokazno ubrejene v letošnjem letu.

Zgoraj omenjene kobile pa smejo biti obdarjene samo tedaj, kadar izvirajo od državnega ali dopuščenege zasebnega žrebca, oziroma kadar so bile od takšnega žrebca ubrejene, in se to dokaže z zakonitim spuščalnim listom.

6.) Mlade kobile, ki so kot take prejele darilo, smejo pozneje biti obdarjene samo kot kobile z lepim žrebetom, ki še sesa ali je že odstavljeno.

7.) Za darila se smejo poganjati lepe žrebice po svojem izpolnjenem prvem ali drugem letu, ako so dobro rejene in po svoji rasti obetajo, da se pozneje dobro razvijó in izredé.

8.) Do daril imajo posestniki takih žrebic pravico samovoljno, kadar spričajo z zakonitim spuščalnim listom, da žrebice izvirajo od državnega ali dopuščenege zasebnega žrebca, in kadar dokažejo s spričevalom, izdanim od župana, da so jih sami zredili.

9.) Za kobile z žrebetom, mlade kobile in žrebice, ki se sploh smejo poganjati za darila, razdelé se v vsaki konkurenčni postaji naslednja darila:

- za kobile z žrebetom pri sesci eno darilo po 35 gld., eno darilo po 20 gld. in tri darila po 15 gld. (v Trebnjem samo dve darili po 15 gld.) in 2 srebrni svetinji;
- za mlade kobile eno darilo po 25 gld., eno darilo po 20 gld. eno darilo po 15 gld. in 2 srebrni svetinji;
- za žrebice v postaji Št. Jarnej eno darilo po 15 gld., tri darila po 10 gld., in 3 srebrne svetinje, v vseh drugih postajah po dve darili po 10 gld. in po 3 srebrne svetinje; skupaj 1270 gld. in 49 srebrnih svetinj.

Posestniki triletnih za pleme sposobnih žrebcev se vabijo, naj jih ob priliki obdarjanja pripeljejo pred komisijo v ta namen, da se zapišejo, ker bi se utegnili pozneje kupiti.

Vsak konjski lastnik, kateri prejme za plemenskega konja darilo, mora podpisati reverz, s katerim se zaveže, da tega konja po zvršeni delitvi daril ne proda izven dežele, ampak ga obdrži še eno leto, ga vzredi ter ga prihodnje leto ob delitvi državnih daril pripelje pred obdarjevanjsko komisijo. Kadar bi obdarjeni konj med tem časom prešel v last drugega posestnika, ostane vendar tisti, ki je prejel darilo, porok zato, da novi posestnik dotičnega konja izpolni zaveznosti, katere je prejšnji posestnik prevzel z reverzom, in da, ako ne izpolni katerega zgoraj navedenih obetov, brez ugovora povrne prejeto novčno darilo; ta zaveznost se pri kobilah z žrebetom ne razteza tudi na žrebe obdarjene kobile, ker se ne obdari žrebe, ampak samo kobil.

Listnica uredništva.

A. L. v Št. J. ob T. Jevševja ne morete porabiti za napravlanje sladke stisnene krme, če ga ne morete tako stisniti, da ne pride zrak v stisnen kup.

J. P. v S. Obrnite se sproščno naravnost na deželni odbor in prosite, da se reši Vaša prošnja. Kako je s celo zadevo, nam ni prav nič znano.

Rt. v Št. P. Pošljite nam eno ravno napadeno in eno uže popolnoma bolno zelno rastlino, ker drugače ne moremo spoznati uzroka bolezni.

M. L. v Z. Da bi Vam na široko razkladali, kako se brniti škode, katero Vam delajo sosedje, ki pasejo pa Vašem posestvu, ne gre, ker nam manjka v listu prostora. Kupite si zakon z dne 17. januarija l. 1875., ki govori o obrambi poljščine. V njem najdete vse potrebno. Po tem zakonu imate Vi pravico živino zarubiti in od župana tirjati, da kaznuje dotičnike. Za eno goved je plačati 50 kr. kazni, in če se je živino nalašč gnalo past na tuje posestvo, ali po noči, potem je kazen dvojna. Zakon je na prodaj pri Kleinu in Kovaču v Ljubljani.